

TA’LIMNING O‘RTA BOSQICHIDA HARBIY TA’LIMNING O‘QITILISHI

Yoqubov G‘ulom

O‘zbekiston-Finlandiya pedagogodika instituti

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekistonda harbiy ta’lim tizimining o‘rta boshqichini yo‘lga qo‘yilishi, ta’limning o‘rta bosqichida harbiy ta’limning o‘qitilishi tahlil qilingan.

Abstract: This article analyzes the establishment of the middle management of the military education system in Uzbekistan, the training of military education at the middle stage of education.

Bugungi kunda mamlakatimiz harbiy ta’lim tizimini rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish, uni modernizatsiya qilishning ustuvor yo‘nalishlarini belgilash, shuningdek, uni amalga oshirish uchun tegishli vositalar, yo‘nalish va texnologiyalarni tanlash va hayotga tatbiq etish muhim ahamiyatga ega. Shu boisdan ham mamlakat harbiy qudratini doimiy saqlash, uning harbiy imkoniyatlarini oshirish bilan birga, yuksak harbiy va bilim tafakkurga ega bo‘lgan kadrlarni bosqichma-bosqich tayyorlashga alohida e’tibor berilmoqda. Ta’limning har bir bosqichida harbiy bilimlar o‘qitilishi, yoshlarda ilk harbiy tushuncha va ko‘nikmalar shakllantirilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi mustaqilligini qo‘lga kiritganidan so‘ng ta’lim tizimining yangi tartiblarini ishlab chiqish boshlab yuborildi. 1992-yilga kelib esa O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi va Mudofaa ishlari bo‘yicha vazirligining 1992-yildagi 161-sonli qo‘shma buyrug‘i bilan mamlakatdagi mavjud barcha harbiy-kasbiy yo‘nalishdagi bilim yurtlari Xalq ta’limi vazirligi tasarrufiga o‘tkazilgan edi. Mustaqillik sharoitida esa milliy armiya va milliy qurolli kuchlar tizimini yaratishga qaratilgan chora-tadbirlarning samarasi o‘laroq dastlab 2007-yil may oyida O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan “Harbiy akademik litseylar faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-641-sonli qarori qabul qilingan edi¹⁴⁹. Mazkur qaror bilan O‘zbekiston Respublikasining bir qator viloyatlarida harbiy akademik litseylar faoliyati yo‘lga qo‘yildi. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2007-yil 23-oktabrdagi “Harbiy akademik litseylar faoliyatini takomillashtirish haqidagi”gi qaroriga muvofiq harbiy akademik litseylarga 2007-2008-o‘quv yilida 600 nafar 9-sinf bitiruvchilari qabul qilindi¹⁵⁰. Bunday harbiy akademik litseylarda 2008-yilda O‘zbekiston bo‘yicha Samarqand harbiy-qurilish yo‘nalishidagi akademik litseyi, Farg‘ona harbiy-texnika yo‘nalishidagi akademik litsey, Urganch harbiy-yuridik akademik litseyi hamda Toshkent harbiy-telekommunikatsiya akademik litseylarda o‘smirlarga dastlabki harbiy ta’limning o‘rta bosqichi bo‘yicha ta’lim berildi.

Natijada 2010-yil 17-fevralga kelib esa O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Harbiy akademik litseylar faoliyatini yanada takomillashtirish chora-

¹⁴⁹ Xalq so‘zi gazetasi. 2007. May. 98 (4251).

¹⁵⁰ Boymurodov Sh.T. O‘rta maxsus ta’limda yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tayyorlash. Scientific progress. Vol.3. Issue 3. 2022. ISSN: 2181-1601. – Pp. 897.

tadbirlari to‘g‘risida”gi 21-sonli qarori qabul qilindi¹⁵¹. Qaror asosida “Harbiy akademik litsey to‘g‘risida”gi Nizom ham ishlab chiqilgan edi.

Mamlakat taraqqiyotining 2017-yildan keyingi davrda amalga oshirilgan islohotlari sammarasi o‘laroq harbiy ta‘limning o‘rta bo‘g‘inida bir qator islohotlar amalga oshirildi. Bu eng avval harbiy akademik litseylarning tashkil etilishi tartibi bilan bog‘liq edi. Xususan, yoshlarda ichki ishlar organlari xodimlari uchun zarur bo‘lgan dastlabki kasbiy bilim, yuksak vatanparvarlik va ma‘naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishni nazarda tutadigan idoraviy oliy ta‘lim muassasalariga kirish uchun nomzodlarni maqsadli tayyorlash bo‘yicha samarali tartibni joriy etish maqsadida 2017-yil 16-avgustda qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ichki ishlar organlari xodimlarini tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3216-son qarori harbiy akademik liseylar faoliyatida yangi sahifa ochdi. Mazkur qaror asosida Qoraqalpog‘iston Respublikasi va viloyatlarda asosiy e‘tibor o‘quvchilarni ichki ishlar organlari xodimlari uchun zarur bo‘lgan yuksak vatanparvarlik va ma‘naviy-axloqiy fazilatlarga, dastlabki kasbiy bilim va ko‘nikmalarga ega aqlan va jismonan etuk etib tarbiyalash va Ichki ishlar vazirligining oliy ta‘lim muassasalariga kirishlari uchun maqsadli chuqur tayyorlashga qaratilgan Ichki ishlar vazirligining jami 14 ta akademik liseyi tashkil etildi.

Mamlakat harbiy ta‘lim bosqichlarida har tomonlama rivojlangan, bilimdon, Vatanga, shuningdek, uning xalqiga sadoqat bilan xizmat qilish ishiga sodiq yoshlarni tarbiyalash bo‘yicha keng miqyosli ishlarni amalga oshirish 2017-yildan keyin boshlangan islohotlarda harbiy ta‘limning o‘rta bo‘g‘iniga ham bir qator yangiliklarni olib kirdi. 2017-yilning 5-iyulida O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan “Yoshlarga oid davlat siyosati samaradorligini oshirish va O‘zbekiston yoshlar ittifoqi faoliyatini qo‘llab-quvvatlash to‘g‘risida”gi farmoni qabul qilindi. Mazkur hujjatga asosan buyuk davlat arbobi va sarkarda Sohibqiron Amir Temurning Vatanga sadoqat, el-yurtning ardoqlash, mardlik, fidoyilik va adolatparvarlik kabi yuksak fazilatlari yosh avlod uchun o‘rnak bo‘lib xizmat qilishini inobatga olgan holda, respublikaning barcha harbiy-akademik litseylariga “Temurbeklar maktabi” nomi berildi. Mamlakatimizdagi 29 akademik litsey va kasb-hunar kollejida maxsus guruhlar faoliyati yo‘lga qo‘yildi¹⁵².

2019 yil 28 iyunda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘smirlarni harbiy - vatanparvarlik ruhida tarbiyalash hamda O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari va davlat xizmatlari uchun kadrlar zahirasi tayyorlash tizimini takomillashtirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori talablariga ko‘ra Mudofaa vazirligi harbiy-yuridik yo‘nalishdagi Urganch akademik litseyi faoliyatini to‘xtatish hamda 2019/2020-o‘quv yilida o‘qishga kirgan o‘quvchilar amaldagi o‘quv dasturi bo‘yicha o‘qishni yakunlagandan so‘ng litsey faoliyatida o‘zgarish yuzaga keldi. Ya‘ni, mazkur qarorga asosan 2021-yilda litsey o‘quvchilarining ta‘lim jarayoni

¹⁵¹ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ҳарбий академик лицейлар фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 21-сонли қарори. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2010 й., 6-7-сон, 51-модда.

¹⁵² Қодиров А.К. Маънан баркамол аскарлар - армиямиз қудрати. Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси Ҳарбий-техник институти ахборотномаси. – 2018. – № 1. – В. 65-66.

tugaganidan so‘ng, Urganch “Temurbeklar maktabi” harbiy akademik litseyi faoliyati to‘xtatilgan edi¹⁵³.

2020-yil 18-fevralda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining O‘zbekiston Respublikasi Davlat xavfsizlik xizmati tizimida ham Surxondaryo viloyatining Termiz shahrida “Yosh chegarachilar” harbiy-akademik litseyini tashkil etish haqidagi qarori qabul qilindi¹⁵⁴. Natijada O‘zbekiston Respublikasi davlat chegaralarini qo‘roqlovchi harbiy kadrlarni o‘smirlik davrdanoq tayyorlash maqsadida 2020-yil 11-avgustda O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Yosh chegarachilar” harbiy-akademik litseyi faoliyatini tashkil etish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risidagi 473-son Qarori qabul qilindi¹⁵⁵. Qaror asosida Surxondaryo viloyatining Termiz shahrida o‘quvchilarda xalqimizning ma’naviy-ma’rifiy qadriyatlariga, uning madaniyati va urf-odatlarini chuqur hurmat qilish, ularda halollik, vatanparvarlik, sadoqat, fidokorlik singari shaxsiy xislatlarini, shuningdek, milliy g‘urur tuyg‘ularini shakllantirishi uchun xizmat qiluvchi “Yosh chegarachilar” harbiy-akademik litseyi tashkil etildi¹⁵⁶.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston sharoitida ta’limning o‘rta bosqichda harbiy ta’lim muassasalari va ta’lim jarayonlarining amalga oshirilishi harbiy ta’lim sohasining muhim tarkibiy bo‘lagi sifatida e’tirof etiladi. Harbiy ta’lim tizimining o‘rta bosqichiga doir ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda mazkur yo‘nalishda o‘ziga xos tizim shakllangan. Shu bilan birga, mustaqillikning dastlabki davrida harbiy akademik litseylarning sovet andozasi asosidagi o‘rta ta’lim bosqichidan milliy yo‘nalishga o‘tish davri sifatida belgilash mumkin. Ya’ni, harbiy akademik litseylar bino va o‘quv bazalarining mahalliyashtirilishi, mahalliy ta’lim va harbiy boshqaruv organlari hisobiga o‘tqazilishi bilan bog‘liq edi.

O‘zbekiston harbiy akademik litseylarida dars mashg‘ulotlarining olib borilishi va mazmuniga ko‘ra, bo‘lajak harbiy yo‘lni tanlagan o‘smirlarga nafaqat harbiy ta’lim berish balki, o‘quvchilarda yuksak intellektual salohiyat, zamonaviy fikrlash hamda dunyoqarashni shakllantirish, davlatimiz manfaatlarini va suverenitetini fidokorona himoya qilishga tayyor bo‘lish, har tomonlama kamol topgan, jismonan sog‘lom va ma’naviy etuk yosh avlodni tarbiyalash tizimini yaratishga qaratilgan davlat siyosatini faol va izchil o‘qitishga qaratilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Xalq so‘zi gazetasi. 2007. May. 98 (4251).
2. Boymurodov Sh.T. O‘rta maxsus ta’limda yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tayyorlash. Scientific progress. Vol.3. Issue 3. 2022. ISSN: 2181-1601. – Pp. 897.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Harbiy akademik litseylar faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 21-sonli qarori. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2010 y., 6-7-son, 51-modda.

¹⁵³ Urganch «Temurbeklar maktabi» harbiy akademik litseyi faoliyati tugatiladi. Xalq so‘zi, 2021-yil. 7-aprel.

¹⁵⁵ Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами. <https://lex.uz/docs/4941482>. Yangi O‘zbekiston gazetasi. 2020-yil, 11-avgust.

¹⁵⁶ Xalq so‘zi. 2020-yil, 11-avgust.

5. Qodirov A.K. Ma'nan barkamol askarlar - armiyamiz qudrati. O'zbekiston 5. Urganch «Temurbeklar maktabi» harbiy akademik litseyi faoliyati tugatiladi. Xalq so'zi, 2021-yil. 7-aprel.

6. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami. <https://lex.uz/docs/4941482>. Yangi O'zbekiston gazetasi. 2020-yil, 11-avgust.